

УДК 636.082:519

Ю. В. МІЛЬЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук
Інститут розведення і генетики тварин УААН

РОЗРАХУНОК СЕЛЕКЦІЙНИХ ІНДЕКСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМОВАНОГО МІКРОКАЛЬКУЛЯТОРА

Розроблена пакет програм для програмованих мікрокалькуляторів типу «Електроніка» БЗ-34, МК-54, МК-56, МК-52, МК-61, який дає можливість розраховувати значення селекційних індексів за трьома ознаками для встановлення племінної цінності тварин.

Селекційну цінність тварин визначають за допомогою різнобічних оцінок. При цьому найефективнішою є оцінка за комплексом ознак, а найперспективнішим і теоретично обґрунтованим — метод селекційних індексів, розроблений для господарсько корисних ознак тварин ще у 1943 р. (L. N. Hazel). Як вважають фахівці, головними його перевагами є те, що селекційний індекс розраховують на основі генетичних параметрів та економічних значень ознак, і те, що нестача вияву однієї ознаки у тварини компенсується перевагами іншої, в результаті чого економічний ефект від племінної роботи максимально зростає (Басовський М. З., 1983). Однак широкого використання індекси не набули і однією з причин є те, що розрахунки їх потребують використання засобів обчислювальної техніки з достатньо великим обсягом оперативної пам'яті.

У зв'язку з цим нами на основі методики Р. Р. Тейнберга (1971) для використання мікро-ЕОМ типу «Електроніка» марок БЗ-34, МК-54, МК-56, МК-52 і МК-61 розроблений пакет програм для розрахунку селекційного індексу на три ознаки. Загальна формула індексу має такий вигляд:

$$CI = v_x(x_i - \bar{x}) + v_y(y_i - \bar{y}) + v_z(z_i - \bar{z}),$$

де v_x, v_y, v_z — коефіцієнти регресії ознак;

x_i, y_i, z_i — значення ознак конкретної тварини;

$\bar{x}, \bar{y}, \bar{z}$ — межі добору ознак.

У цілому пакет складається з восьми програм. За допомогою першої програми розраховуємо по дочках кожного бугая (для прикладу візьмемо виборку корів, згрупованих, як дочки певних бугаїв), за кожною ознакою кількість тварин (n), суму варіантів (Σx), суму квадратів варіантів (Σx^2), член коректування (c), суму квадратів відхилень (SQ) і суми добутку ознак (Σxy). Друга програма дає можливість одержати по кожній з трьох ознак суму квадратів відхилень і середню суму квадратів відхилень (MQ) як поміж бугаїв ($SQ_{мг}; MQ_{мг}$), так і усередині ($SQ_{вп}; MQ_{вп}$), а також коефіцієнт успадкування (h^2), загальну суму варіантів і суму квадратів відхилень усередині бугаїв між всіма ознаками ($MQ_{впху}$), а також за кожною ознакою варіансу поміж бугаїв ($S^2_{мгх}$) і коваріансу поміж бугаїв між ознаками ($S_{мпху}$). За допомогою четвертої програми знаходимо коефіцієнти генотипової (r_g) і фенотипової (r_f) кореляції між ознаками. Елементи матриці розраховуємо за п'ятою програмою. Шоста й частина сьомої програм нами запозичені з блоку розширення пам'яті «Електроніка БРП-3». Так, за шостою програмою одержуємо елементи оберненої фенотипової матриці ($A_{1(11)}$), а за сьомою — коефіцієнти регресії для кожної ознаки (v). Восьма програма дає нам значення селекційного індексу для кожної тварини (CI).

У процесі розрахунків можливе одержання некоректного показника коефіцієнта успадкування, яке виникає внаслідок малого об'єму вибірки. В такому разі припускається використання літературних даних за цією ознакою. Для розрахунку коефіцієнта регресії необхідно використовувати показник економічної ваги ознак (a),

який одержують згідно з грошовим еквівалентом вартості одиниці ознаки, чи методу регресії (Дуюнов Е., 1972; Новоставський В. М., 1979). За межі добору ознак ($\bar{x}$) беруть або мінімальні показники добору, або середні значення по виборці.

Перша програма

Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код
00	ХП1	41	33	+	10	66	ПХ6	66
01	ПХ2	62	34	ХП8	48	67	С/П	50
02	+	10	35	ПХ/—/	6L	68	ПХ5	65
03	ХП2	42	36	ПХ1	61	69	FX	22
04	ПХ1	61	37	X	12	70	ПХ4	64
05	FX	22	38	ПХВ ↑	6E	71	÷	13
06	ПХ3	63	39	++	10	72	ХПО	40
07	+	10	40	ХПВ ↑	4E	73	С/П	50
08	ХП3	43	41	ПХ/—/	6L	74	ПХ6	66
09	С/П	50	42	ПХСХ	6Г	75	ПХО	60
10	ХПСХ	4Г	43	X	12	76	—	11
11	ПХ5	65	44	ПХ	6—	77	С/П	50
12	+	10	45	+	10	78	ПХ7	67
13	ХП5	45	46	ХП	4—	79	С/П	50
14	ПХСХ	6Г	47	КПХ4	Г4	80	ПХ8	68
15	FX	22	48	ПХ4	64	81	С/П	50
16	ПХ6	66	49	С/П	50	82	ПХ7	67
17	+	10	50	ПХ2	62	83	FX	22
18	ХП6	46	51	С/П	50	84	ПХ4	64
19	ПХСХ	6Г	52	ПХ3	63	85	÷	13
20	ПХ1	61	53	С/П	50	86	С/П	50
21	X	12	54	ПХ2	62	87	ПХ8	68
22	ПХВП	6C	55	FX	22	88	←→	14
23	+	10	56	ПХ4	64	89	—	11
24	ХПВП	4C	57	÷	13	90	С/П	50
25	С/П	50	58	ХП9	49	91	ПХВП	6C
26	ХП/—/	4L	59	С/П	50	92	С/П	50
27	ПХ7	67	60	ПХ3	63	93	ПХВ↑	6E
28	+	10	61	ПХ9	69	94	С/П	50
29	ХП7	47	62	→	11	95	ПХ	6—
30	ПХ/—/	6	63	С/П	50	96	С/П	50
31	FX	22	64	ПХ5	65			
32	ПХ8	68	65	С/П	50			

Інструкція до першої програми

Ввести дані першого бугая першої дочки:

1. Набрати показник першої ознаки, натиснути В/О С/П.
2. » » другої ознаки, » С/П.
3. » » третьої ознаки, » С/П.
4. Виконати команди 1—3 для всіх дочок першого бугая на екрані — n — кількість дочок.
5. Натиснути клавішу і прочитати:
 $C/П = \Sigma x$; $C/П = \Sigma x^2$; $C/П = C_x$; $C/П = SQ_x$; $C/П = \Sigma y$; $C/П = \Sigma y^2$;
 $C/П = C_y$; $C/П = SQ_y$; $C/П = \Sigma z$; $C/П = \Sigma z^2$; $C/П = C_z$; $C/П = SQ_z$;
 $C/П = \Sigma xy$; $C/П = \Sigma xz$; $C/П = \Sigma yz$.
6. Натиснути СХ ХП2 ХП3 ХП4 ХП5 ХП6 ХП7 ХП8 ХПВП ХПВ↑ ХП.; на екрані 0.
7. Повторити команди 1—6 по кожному із бугаїв.

Друга програма

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
00	ХП1	41	30	ХП7	47	60	ХПВП	4С
01	ПХ2	62	31	ПХ2	62	61	С/П	50
02	+	10	32	РХ	22	62	ПХ5	65
03	ХП2	42	33	ПХ3	63	63	І	01
04	С/П	50	34	÷	13	64	—	11
05	ХП1	41	35	ХП9	49	65	ПХВП	6С
06	ПХ3	63	36	ПХ8	68	66	Х	12
07	+	10	37	ПХ9	69	67	ПХ(→)	6L
08	ХП3	43	38	—	11	68	+	10
09	С/П	50	39	ХПО	40	69	ХПСХ	4Г
10	ХП1	41	40	С/П	50	70	ПХ(→)	6L
11	ПХ4	64	41	ПХ5	65	71	ПХВП	6С
12	+	10	42	І	01	72	—	11
13	ХП4	44	43	—	11	73	4	04
14	С/П	50	44	F÷	23	74	Х	12
15	ХП1	41	45	ПХО	60	75	ПХСХ	6Г
16	ПХ8	68	46	Х	12	76	÷	13
17	+	10	47	ХП(→)	4L	77	С/П	50
18	ХП8	48	48	С/П	50	78	ПХ(→)	6L
19	С/П	50	49	ПХ4	64	79	ПХВП	6С
20	ХП1	41	50	ПХ8	68	80	÷	13
21	ПХ6	66	51	—	11	81	С/П	50
22	+	10	52	ХП	4—	82	ПХ3	63
23	ХП6	46	53	С/П	50	83	С/П	50
24	КПХ5	Г5	54	ПХ3	63	84	ПХ2	62
25	ПХ5	65	55	ПХ5	65	85	С/П	50
26	С/П	50	56	—	11	86	ПХ4	64
27	ПХ2	62	57	F÷	23	87	С/П	50
28	ПХ3	63	58	ПХ	6—	88	ПХ8	68
29	÷	13	59	Х	12	89	С/П	50

Інструкція до другої програми

1. Ввести показники першої ознаки першого бугая
 S_x —В/о С/П; p_x —С/П; Sx^2 —С/П; C_x —С/П; SQ_x —С/П.
2. Виконати команду для інших бугаїв за першою ознакою, на екрані — N — кількість бугаїв.
3. Натиснути клавішу і прочитати:
 $C/П = SQ_{mn}$; $C/П = MQ_{mn}$; $C/П = SQ_{bn}$; $C/П = MQ_{bn}$; $C/П = L_x^2$; $C/П = F$;
 $C/П = E_n$; $C/П = \Sigma\Sigma X$; $C/П = \Sigma\Sigma x^2$; $C/П = \Sigma C$.
4. Натиснути СХ ХП2 ХП3 ХП4 ХП5 ХП6 ХП8, на екрані 0.
5. Повторити команди 1—4 для другої і третьої ознак.

Третя програма

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
00	ХП1	41	06	С/П	50	12	ПХ6	66
01	ПХ2	62	07	ХП4	44	13	+	10
02	+	10	08	ПХ8	63	14	ХП6	46
03	ХП2	42	09	Х	12	15	С/П	50
04	С/П	50	10	ПХ1	61	16	ХП7	47
05	ХП3	43	11	÷	13	17	ПХ3	63

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
18	X	12	42	C/П	50	66	FX	22
19	ПХ1	61	43	ХП1	41	67	ПХ2	62
20	÷	13	44	ПХ/—	6L	68	÷	13
21	ПХ8	68	45	+	10	69	ПХВП	6C
22	+	10	46	ХП/—/	4L	70	↔	14
23	ХП8	48	47	КПХ5	Г5	71	—	11
24	ПХ7	67	48	ПХ5	65	72	ПХ5	65
25	ПХ4	64	49	C/П	50	73	÷	13
26	X	12	50	ХПВП	4C	74	C/П	50
27	ПХ*	61	51	ПХ2	62	75	ХП4	44
28	÷	13	52	ПХ5	65	76	ПХ3	63
29	ПХ9	69	53	—	11	77	X	12
30	+	10	54	ХП1	41	78	ПХ2	62
31	ХП9	49	55	ПХ5	65	79	÷	13
32	C/П	50	56	I	01	80	ПХ6	66
33	ХП1	41	57	—	11	81	↔	14
34	ПХО	60	58	ХП5	45	82	—	11
35	+	10	59	ПХО	60	83	ПХ5	65
36	ХПО	40	60	ПХ6	66	84	÷	13
37	C/П	50	61	—	11	85	C/П	50
38	ХП1	41	62	ПХ1	61	86	БП	51
39	ПХ	6—	63	÷	13	87	59	59
40	+	10	64	C/П	50			
41	ХП	4—	65	ХП3	43			

Інструкція до третьої програми

1. Ввести дані першого бугая:
п—В/о C/П; Σx—C/П; Σy—C/П; Σz—C/П; Σxy—C/П; Σxz—C/П; Σyz—C/П.
2. Повторити команду I по всіх бугаях, на екрані—кількість бугав.
3. Ввести показник, натиснути клавіші і прочитати:

$$C_x - \text{ХПВП} - \text{C/П} = \text{MQ}_{\text{ВПxy}}; \quad \Sigma\Sigma x - \text{ХП3} - \text{C/П} = \text{S}^2_{\text{МПx}}$$

$$\Sigma\Sigma y - \text{C/П} = \text{C}_{\text{МПxy}}; \quad \text{ПХ} \cdot \text{ХП0} \cdot \text{ПХ8} \cdot \text{ХП6} - \text{C/П} = \text{MQ}_{\text{ВПxz}}$$

$$C_y - \text{ХПВП} - \text{ПХ4} - \text{C/П} = \text{S}^2_{\text{МПy}}$$

$$\Sigma\Sigma x - \text{ХП3} - \Sigma\Sigma z - \text{C/П} = \text{C}_{\text{МПxz}}; \quad \text{ПХ/—/} \cdot \text{ХП0} \cdot \text{ПХ9} \cdot \text{ХП6} - \text{C/П} = \text{MQ}_{\text{ВПyz}}$$

$$C_z - \text{ХПВП} - \Sigma\Sigma z - \text{C/П} = \text{S}^2_{\text{МПz}}; \quad \Sigma\Sigma y - \text{C/П} = \text{C}_{\text{МПyz}}$$

Четверта програма

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
00	ХП1	41	08	ПХ1	61	16	C/П	50
01	C/П	50	09	↔	14	17	ХП6	46
02	ХП2	42	10	÷	13	18	ПХ3	63
03	C/П	50	11	C/П	50	19	+	10
04	ХП3	43	12	ХП5	45	20	ХП6	46
05	ПХ2	62	13	ПХ2	62	21	ПХ5	65
06	X	12	14	+	10	22	X	12
07	F—	21	15	ХП5	45	23	F—	21

Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код
24	XП8	48	42	XП7	47	60	X	12
25	C/П	50	43	ПХ4	64	61	F—	21
26	XП9	49	44	+	10	62	ПХ1	61
27	ПХ1	61	45	XП7	47	63	←→	14
28	+	10	46	ПХ5	65	64	÷	13
29	ПХ8	68	47	X	12	65	C/П	50
30	÷	13	48	F—	21	66	XП9	49
31	C/П	50	49	XП8	48	67	ПХ6	66
32	XП1	41	50	C/П	50	68	ПХ7	67
33	C/П	50	51	XП9	49	69	X	12
34	XП4	44	52	ПХ1	61	70	F—	21
35	ПХ2	62	53	+	10	71	XП8	48
36	X	12	54	ПХ8	68	72	ПХ1	61
37	F—	21	55	÷	13	73	ПХ9	69
38	ПХ1	61	56	C/П	50	74	+	10
39	←→	14	57	XП1	41	75	ПХ8	68
40	÷	13	58	ПХ3	63	76	÷	13
41	C/П	50	59	ПХ4	64	77	C/П	50

Інструкція до четвертої програми

1. Ввести показники, натиснути клавiші і прочитати:

$C_{\text{МПху}} - \text{В/О C/П}; S^2_{\text{МПх}} - \text{C/П}; S^2_{\text{МПу}} - \text{C/П} = r_{\text{гху}}; MQ_{\text{ВПх}} - \text{C/П};$
 $MQ_{\text{ВПу}} - \text{C/П}; MQ_{\text{ВПху}} - \text{C/П} = r_{\text{гху}}; C_{\text{МПхз}} - \text{C/П}; S^2_{\text{МПз}} - \text{C/П} = r_{\text{гхз}};$
 $MQ_{\text{ВПз}} - \text{C/П}; MQ_{\text{ВПхз}} - \text{C/П} = r_{\text{гхз}}; C_{\text{МПуз}} - \text{C/П} = r_{\text{гуз}};$
 $MQ_{\text{ВПуз}} - \text{C/П} = r_{\text{гуз}}.$

П'ята програма

Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код
00	ПХ1	61	20	ПХ2	62	40	X	12
01	C/П	50	21	C/П	50	41	ПХСХ	6Г
02	ПХ1	61	22	ПХ6	66	42	X	12
03	F—	21	23	ПХСХ	6Г	43	ПХ7	67
04	XПВП	4С	24	X	12	44	X	12
05	ПХ2	62	25	ПХВ↑	6Е	45	C/П	50
06	F—	21	26	X	12	46	ПХО	60
07	XПСХ	4Г	27	C/П	50	47	F—	21
08	X	12	28	ПХ3	63	48	ПХ/—/	6L
09	ПХ4	64	29	C/П	50	49	F—	21
10	X	12	30	ПХО	60	50	X	12
11	C/П	50	31	ПХ1	61	51	ПХВП	6С
12	ПХ3	63	32	X	12	52	X	12
13	F—	21	33	C/П	50	53	ПХВ↑	6Е
14	XПВ↑	4Е	34	ПХО	60	54	X	12
15	ПХВП	6С	35	F—	21	55	ПХ8	68
16	X	12	36	ПХ	6—	56	X	12
17	ПХ5	65	37	F—	21	57	C/П	50
18	X	12	38	X	12	58	ПХ	6—
19	C/П	50	39	ПХВП	6С	59	ПХ2	62

Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код
60	X	12	66	X	12	72	X	12
61	C/П	50	67	ПХСХ	6Г	73	C/П	50
62	ПХ.	6—	68	X	12	74	ПХ/—/	6L
63	F—	21	69	ПХВ†	6Е	75	ПХЗ	63
64	ПХ/—/	6L	70	X	12	76	X	72
65	F—	21	71	ПХ9	69	77	C/П	50

Інструкція до п'ятої програми

1. Ввести показники і натиснути клавiші:

S^2MPx — ХП1; S^2 — ХП2; S^2_{MPy} — ХП3; zf_{xy} — ХП4; rf_{xz} — ХП5;

rf_{yz} — ХП6; rg_{xy} — ХП7; rg_{xz} — ХП8; rg_{yz} — ХП9; L_x — ХПО; h_y — ХП1; h_z — ХП/—/.

2. Натиснути клавiші і прочитати:

B/O C/П = f_{11} ; C/П = $f_{12} = f_{21}$; C/П = $f_{13} = f_{31}$; C/П = f_{22} ;

C/П = $f_{23} = f_{32}$; C/П = f_{33} ; C/П = g_{11} ; C/П = $g_{12} = g_{21}$;

C/П = $g_{13} = g_{31}$; C/П = g_{22} ; C/П = $g_{23} = g_{32}$; C/П = g_{33} .

Шоста програма

Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код	Адреса	Клавiші	Код
00	I	01	33	ХП.	4—	66	ПХ6	66
01	O	00	34	F.	25	67	X	12
02	ХПО	40	35	ПХЗ	63	68	ПХ.	6—
03	ПХ5	65	36	ПХВП	6C	69	ПХ5	65
04	ПХ9	69	37	ПП	53	70	X	12
05	ХП.	4—	38	КБП9	89	71	+	10
06	ПХ6	66	39	ПХ4	64	72	ПХ/—/	6L
07	ПХ8	68	40	ПХЗ	63	73	ПХ4	64
08	ПП	53	41	ПХСХ	6Г	74	X	12
09	КБП9	89	42	ПХ1	61	75	+	10
10	ПХЗ	63	43	ПП	53	76	ХПСХ	4Г
11	ПХ8	68	44	КБП9	89	77	9	09
12	ХП/—/	4L	45	F.	25	78	ХПО	40
13	ПХ2	62	46	F.	25	79	ПХО	60
14	ПП	53	47	ХПСХ	4Г	80	ХП/—/	4L
15	КБП8	88	48	ПХ/—/	6L	81	КПХ/—/	ГL
16	ПХ7	67	49	ПХВП	6C	82	ПХСХ	6Г
17	ХПВП	4C	50	ПП	53	83	÷	13
18	ПХ2	62	51	КБП8	88	84	КХП/—/	ЛГ
19	ПХ6	66	52	ПХВП	6C	85	ФПХ	5Г
20	ПХЗ	63	53	ПХ2	62	86	КС/П9	79
21	ПХ5	65	54	ХПВП	4C	87	C/П	50
22	ПП	53	55	ПХ1	61	88	ПХ.	6—
23	КБП9	89	56	ПХ/—/	6L	89	X	12
24	ПХ6	66	57	ПП	53	90	F.	25
25	ХПСХ	4Г	58	КБП9	89	91	X	12
26	ПХВП	6C	59	ПХ1	61	92	←→	14
27	ПХ4	64	60	ПХ.	6—	93	F.	25
28	ПП	53	61	ПХВП	6C	94	—	11
29	КБП8	88	62	ПХСХ	6Г	95	КХПО	10
30	ПХ1	61	63	ПП	53	96	B/O	52
31	ПХ.	6—	64	КБП9	89			
32	ПХ5	65	65	ПХВП	6C			

Інструкція до шостої програми

Ввести показники і натиснути клавіші:

f_{11} —ХП7; f_{12} —ХП8; f_{13} —ХП9; f_{21} —ХП4; f_{22} —ХП5; f_{23} —ХП6; f_{31} —ХП1; f_{32} —ХП2—ХП3.

Натиснути В/О С/П (час розрахунку ≈ 70 с) і прочитати результати, натиснувши клавіші:

$ПХ7 = AI_{(11)}$; $ПХ8 = AI_{(12)}$; $ПХ9 = AI_{(13)}$; $ПХ4 = AI_{(21)}$; $ПХ5 = AI_{(22)}$; $ПХ6 = AI_{(23)}$; $ПХ1 = AI_{(31)}$; $ПХ2 = AI_{(32)}$; $ПХ3 = AI_{(33)}$.

Сьома програма

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
00	ПХО	60	17	X	12	34	+	10
01	ПХ9	69	18	+	10	35	ХП/—/	4L
02	X	12	19	ПХ/—/	6L	36	С/П	50
03	ПХ.	6—	20	ПХ2	62	37	ПХВ†	6E
04	ПХ6	66	21	X	12	38	ПХ/—/	6L
05	X	12	22	+	10	39	X	12
06	+	10	23	ХПВП	4C	40	ПХО	60
07	ПХ/—/	6L	24	ПХО	60	41	ПХВП	6C
08	ПХ3	63	25	ПХ7	67	42	X	12
09	X	12	26	X	12	43	+	10
10	+	10	27	ПХ.	6—	44	ПХ.	6—
11	ХПСХ	4Г	28	ПХ4	64	45	ПХСХ	6Г
12	ПХО	60	29	X	12	46	X	12
13	ПХ8	68	30	+	10	47	+	10
14	X	12	31	ПХ/—/	61	48	С/П	50
15	ПХ.	6—	32	ПХ1	61	49	БП	51
16	ПХ5	65	33	X	12	50	0	00

Інструкція до сьомої програми

Ввести показники і натиснути клавіші:

g_{11} —ХП7; g_{12} —ХП8; g_{13} —ХП9; g_{21} —ХП4; g_{22} —ХП5; g_{23} —ХП6; g_{31} —ХП1; g_{32} —ХП2; g_{33} —ХП3; $AI_{(11)}$ —ХП0; $AI_{(12)}$ —ХП.; $AI_{(13)}$ —ХП/—/.

Натиснути: В/О С/П

Ввести економічні ваги ознак (а) і показники, натиснути клавіші і прочитати:

a_x —ХПВ†; a_y —ХП0; a_z —ХП.; С/П=В_x; $AI_{(21)}$ —ХП0; $AI_{(22)}$ —ХП.; $AI_{(23)}$ —ХП/—/; С/П; a_y —ХП0; a_z —ХП.; С/П=В_y; $AI_{(31)}$ =ХП0; $AI_{(32)}$ —ХП.; $AI_{(33)}$ —ХП/—/; С/П; a_y —ХП0; a_z —ХП.; С/П=В_z.

Восьма програма

Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код	Адреса	Клавіші	Код
00	ХП7	47	08	ПХ2	62	16	—	11
01	ПХ1	61	09	—	11	17	ПХ6	66
02	—	11	10	ПХ5	65	18	X	12
03	ПХ4	64	11	X	12	19	ПХО	60
04	X	12	12	ХП.	4—	20	†	10
05	ХПО	40	13	С/П	50	21	ПХ.	6—
06	С/П	50	14	ХП9	49	22	+	10
07	ХП8	48	15	ПХ3	63	23	С/П	50

Інструкція до восьмої програми

1. Ввести показники, натиснути клавіші:

Хстанд. — ХП1; Устанд. — ХП2; Zстанд. — ХП3; Вх — ХП4; Ву — ХП5; Vz — ХП6.

2. Ввести дані першої корови і натиснути клавіші: перша ознака (X₁)—В/О С/П; друга ознака (Y₁)—С/П; третя ознака (Z₁)—С/П—С1 — на екрані значення селекційного індексу корови.
3. Виконати команду 2 для всіх інших корів.

Загальна інструкція до пакету програм

1. Натиснути F ПРГ, ввести необхідну програму.
2. Перейти в режим обчислення, натиснувши F АВТ.
3. Ввести дані згідно з інструкцією до кожної програми і виконати наступні дії.
4. По кожній програмі записувати на аркуші розраховані показники /С/П=.

Висновки. Розроблений пакет програм для програмованих мікро-ЕОМ дає змогу розраховувати значення селекційних індексів за трьома ознаками для встановлення плеємінної цінності тварин та їх добору, а також одержувати показники коефіцієнтів успадкування і генотипової та фенотипової кореляції між ознаками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Басовский Н. З. Популяционная генетика в селекции молочного скота.— М.: Колос, 1983.— 256 с.
2. Дуонов Э. Основы и техника построения селекционных индексов // Птицеводство.— 1972.— № 3.— С. 21—23.
3. Новоставский В. М., Назаренко В. Г. Принципы побудови селекційних індексів та вивчення ефективності їх використання для оцінки генотипу молочної худоби // Молоч.-мясн. скотарство.— К., 1979.— Вип. 51.— С. 52—63.
4. Тейнберг Р. Р. О возможностях применения селекционных индексов при селекции молочного скота // Генетика.— 1971.— Т. 7, № 5.— С. 61—68.
5. Hazel L. N. The genetic basis for constructing selection indexes // Genetic.— 1943.— V. 28.— P. 476—490.

Одержано редколлегию 25.01.93.

Разработан пакет программ для программируемых микрокалькуляторов типа «Электроника» БЗ-34, МК-54, МК-56, МК-52, МК-61, который дает возможность рассчитывать значения селекционных индексов по трем показателям для установления племенной ценности животных.

ISSN 0135-2385. Розведення та штучке осіменіння великої рогатої худоби. 1994.
Вип. 26.

УДК 574.4/5:539.163

А. А. БЕГМА, завідувач лабораторією проблемних досліджень
Є. М. СЕНЧАН, **М. А. СЕМЕНЧЕНКО**, кандидати біологічних наук
Інститут розведення і генетики тварин УААН

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗГОДОВУВАННЯ КОРОВАМ СПЕЦІАЛЬНИХ КОРМОВИХ ДОБАВОК В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ РАДІАЦІЇ

Викладено результати досліджень продуктивних і радіопроекторних властивостей спеціальних кормових добавок «КДК» та «Дегульман» до раціону молочних корів у господарствах, які розміщені на забруднених радіонуклідами територіях.

© Бегма А. А., Сенчан Е. М., Семенченко М. А., 1994